

Nr 9.

Af herr **von Friesen**, med förslag till ändrad lydelse af §§ 7 och 9 i lagen om val till Riksdagen.

I det förslag till lag om val till Riksdagen, som var bilagdt röst-rättspropositionen till 1907 års Riksdag, föreskrefs, att ordningen mellan hvarje partigrupps kandidater skulle bestämmas endast med tillhjälp af den s. k. Thiele'ska metoden. Af skäl, som jag här icke behöfver anförä, ansåg Riksdagen emellertid en sådan anordning mindre lämplig och införde, att i främsta rummet användas för ifrågavarande ändamål, den s. k. rangordningsregeln, och först om förutsättningarna för begagnandet af denna regel icke längre förefunnes, skulle man taga sin tillflykt till den Thiele'ska metoden. Utan tvifvel var denna ändring af lagförslaget väl motiverad. Dess ändamålsenlighet torde med full tydlighet hafva framgått vid de nyss hållna valen till de ständiga utskotten, vid hvilka val, jämlikt stadgan om val till riksdagens utskott, samma förfaringssätt tillämpats för bestämmande af ordningen mellan hvarje partigrupps kandidater, som af Riksdagen beslöts för valen till riksdagsmän.

Men då Riksdagen vidtog denna ändring af Kungl. Maj:ts förslag till vallag, insmög sig vid den nya formuleringen af § 7 i lagen en oegentlighet, som kan komma att medföra oreda och valtrassel, och hvars rättande är främsta syftet med denna motion. I nämnda § 7, sådan den nu lyder, är den Thiele'ska metoden beskrifven i den 3:e afdelningen af paragrafen, som handlar om tillvägagäendet i fråga om den »fria gruppen». Och när man sedan i 4:e afdelningen af samma § kommer till »parti-grupperna», lämnas där visserligen en utförlig beskrifning af rangordningsregeln, men i fråga om den supplementära användningen af Thiele'ska metoden gifves liksom i Kungl. Maj:ts förslag endast en kort hänvisning till bestämmelserna om den »fria gruppen». Det är denna hänvisning, som numera ej är lycklig, hvilket jag här först skall visa.

I bestämmelserna om den »fria gruppen» heter det, att efter den första sammanräkningen, vid hvilken hvarje valsedel gäller såsom hel röst, skall vid följande sammanräkningar valsedel, *hvars röstvärde icke tillgodoräknats* något namn, som erhållit rum i ordningen, gälla som hel röst, men annan valsedel gälla såsom half röst, där ett af de namn, *hvilka röstvärdet tillgodoräknats*, erhållit rum i ordningen; såsom tredjedels röst, där två af namnen uppförts i ordningen; och så vidare. Nu skola, såsom längre fram i paragrafen stadgas, samma grunder tillämpas för »partigrupp», om, i fråga om sådan, en supplementär användning af den Thiele'ska metoden måste ifrågakomma. Men denna föreskrift skulle, tolkad efter ordalydelsen, utan tvifvel kunna leda till ej åsyftadt resultat, såsom följande exempel torde visa.

Jag antager, att för en och samma partigrupp aflämnats 499 valsedlar, på följande sätt fördelade:

255	89	100	55
<i>a</i>	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>a</i>
<i>b</i>	<i>b</i>	<i>a</i>	<i>b</i>
<i>c</i>	<i>c</i>	<i>c</i>	<i>c</i>
<i>d</i>	<i>d</i>	<i>k</i>	<i>e</i>
<i>e</i>	<i>f</i>		<i>f</i>
<i>f</i>	<i>e</i>		<i>d</i>

d. v. s. 255 af partigruppens valsedlar innehålla *a*, *b*, *c*, *d*, *e*, *f* i här angifven ordning, 89 samma namn, men i annan ordning, som här ofvan synes o. s. v.

a, *b* och *c* blifva, då de förekomma såsom första namn i nu nämnd följd på mera än $\frac{3}{4}$ af gruppens valsedlar, första, andra och tredje namn i ordningen enligt rangordningsregeln. Men för bestämmandet af det fjärde namnet — jag antager, att gruppen har rätt till fyra platser — duger icke längre rangordningsregeln, eftersom ej *a*, *b*, *c* och *d*, än mindre några andra namn förekomma först å mera än $\frac{4}{5}$ af hela antalet valsedlar. Nu måste således den Thiele'ska metoden anlitas, och då har man först, som orden lyda, att tillse, *hvilka sedlars röstvärden tillgodoräknats* eller *icke tillgodoräknats* de redan i ordningen uppförda *a*, *b* och *c*. Man skulle väl då komma till det resultat, att de 255:s, de 89:s och de 55:s röstsedlar *tillgodoräknats a, b och c*, eftersom alla dessa röstsedlar bidragit till nämnda kandidaters placering, men icke de 100:s, då uppförandet af *a*, *b* och *c* i ordningen ej berott på deras förekomst å dessa sedlar. Följden häraf åter blir den, att vid den röstsammanräkning, som för bestämmandet af hvem skall blifva den 4:e i ordningen, måste företagas

de 255, de 89 och de 55 röstsedlarna få sina röstvärden reducerade till $\frac{1}{4}$ och således nu tillsammans representera $399\frac{3}{4}$ eller $99\frac{3}{4}$ röster, under det att de 100 få ingå med sina röstsedlar till fulla röstvärdet och således representera 100 röster. Vid sammanräkningen få således *d*, *e*, och *f* hvar och en $99\frac{3}{4}$ röster, men

k 100 röster,

och *k* blir den 4:de i ordningen.

Detta resultat är hvarken rättvist ej heller af lagstiftaren åsyftadt.

Det är ej rättvist, ty det gynnar på ett obehörigt sätt de 100. Dessa hade fått uppförda de tre kandidater, *b*, *a* och *c*, som de i främsta rummet önskat valda, men denna framgång har icke förminskat deras röstkraft, utan denna tillfaller oförsvagad deras specialkandidat, *k*. Detta länder till stort förfång för kamraterna i samma partigrupp, hvilka fått sin röstkraft nedsatt till $\frac{1}{4}$, ehuru de förut ej haft annan framgång än de 100, nämligen att få sina tre första kandidater uppförda i ordningen.

Att ett sådant resultat ej heller varit åsyftadt, framgår af motsvarande bestämmelser i stadgan angående val till Riksdagens utskott. Vid dessa val måste, såsom bekant, partibeteckning ovillkorligen utsättas å valsedel, vid dem får ingen »fri grupp» förekomma. Föreskrifterna om användning af den Thiele'ska metoden, hvilken äfven här skall tillgripas, när rangordningsregeln icke längre är möjlig, kunna således i stadgan om utskottsval icke gifvas endast genom en hänvisning till hvad för ett annat fall är stadgadt, utan måste fullständigt utföras omedelbart efter redogörelsen för rangordningsregeln. Det heter sålunda i denna stadga, § 2, 4:de st.:

»2:o) I den mån ordningen inom gruppen icke kan enligt nyss angifna grunder bestämmas, skola särskilda sammanräkningar af namnens rösttal verkställas. Vid hvarje sådan sammanräkning gäller valsedel såsom hel röst, där icke *något af sedelns namn erhållit rum i ordningen*. Annan valsedel gäller såsom half röst, där ett af sedelns namn erhållit rum i ordningen; såsom tredjedels röst, där två af namnen uppförts i ordningen; såsom fjärdedels röst, där tre af namnen uppförts i ordningen; och så vidare efter samma grund. För hvarje gång kommer det namn närmast i ordningen, som erhållit högsta rösttalet.»

Här har man tydligt sagt, hvad man menar. Om man tillämpar denna föreskrift på det här öfvan anförda exemplet, skall man belasta äfven de 100 sedlarna på grund af uppförandet i ordningen af *a*, *b* och *c*, och äfven dessa sedlars röstvärde skall således för den Thiele'ska

sammanräkningen reduceras till $\frac{1}{4}$, så att k vid denna får ett rösttal af endast 25.

För att nu vinna det förut angifna ändamålet, behöfver man sålunda blott införa i »Lag om val till riksdagen» samma lydelse af föreskrifterna om den Thiele'ska metodens supplementära användning, som redan finnes i »Stadga om val till Riksdagens utskott». Emellertid är det att märka, att samma formulering äfven passar för den »fria grupp», som vid riksdagsmannaval får förekomma, ty om man i fråga om denna grupp säger, att en valsedels röstvärde tillgodoräknats ett namn eller att ett namn förekommer å valsedeln, är alldeles enahanda, om man blott vid användandet af det senare uttryckssättet tillfogar den inskränkningen, att namnet skall förekomma bland de namn, som afser själfva riksdagsmannavalet. Som bekant, få nämligen vid riksdagsmannaval å valsedel äfven finnas namn, som ej afse själfva riksdagsmannavalet, utan allenast val af efterträdare åt afgangen riksdagsman, och till sådana namn bör naturligtvis vid själfva riksdagsmannavalet ingen som hälst hänsyn tagas.

Om man således vid beskrifningen af den Thiele'ska metodens användning för den »fria gruppen» gör här antydda ändring i formuleringen, så kan man, när man kommer till »partigrupp», bibehålla den nu i lagen förefintliga hänvisningen till hvad i fråga om den »fria gruppen» är i förevarande hänseende stadgad.

Af stor betydelse är, att af skäl liknande dem, som här anförts för ändring af § 7 af vallagen, motsvarande ändring äfven i § 9 göres. Denna § handlar om, huru det skall förfaras, om vid val till riksdagsman i Första Kammaren någon, som blifvit vald till riksdagsman, vid själfva valtillfället afsäger sig uppdraget. Då skall genast ny röstsammanräkning företagas inom den valsedelgrupp, för hvilken den afgangne blifvit vald, och vid denna sammanräkning får hänsyn tagas blott till de valsedlar, *hvilkas röstvärden tillgodoräknats den afgangne.*

Huru vid röstsammanräkningen skall förfaras, om riksdagsman afgår före utgången af den tid, för hvilken han blifvit vald, bestämmes för Första Kammarens vidkommande i § 14 och för Andra Kammarens i § 67 af vallagen. I båda §§ göres i förevarande hänseende endast en hänvisning till de i § 9 angifna grunder.

Således skulle, om jag får hålla mig till det anförda exemplet, de 100 valsedlarna ej få tagas med i räkningen, för den händelse t. ex. *a*

afgått i förtid. Däröfver skulle de 100 valmännen utan tvifvel blifva mycket förvånade, och öfverraskningen skulle öfvergå till bitterhet, om de i stället för *k* hade på sina valsedlar upptagit exempelvis *e*.

Äfven här hade den af Riksdagen vidtagna åtgärden att införa rangordningsregeln bort medföra en omformulering i samma riktning, som jag här ofvan för § 7 föreslagit.

Af liknande skäl böra ock motsvarande ändringar göras i 25:te och 28:de §§ af Kungl. förordningen om kommunalstyrelse i stad; i 11:te och 14:de §§ af Kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm samt

i 6:te och 8:de §§ i Kungl. förordningen om landsting.

På grund af bestämmelsen i sista stycket af § 55 R. Ö. torde dock särskilda motioner om dessa ändringar böra väckas.

I denna motion får jag sålunda föreslå,
att Riksdagen måtte för sin del antaga följande

*Förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 7 och 9 af
Lag om val till Riksdagen.*

§ 7.

För rösternas sammanräknande — — — grupp (partigrupp).

(Lika med nu gällande).

Inom hvarje grupp — — — själfva riksdagsmannavalet.

(Lika med nu gällande).

Härvid iakttages — — — första i ordningen.

(Lika med nu gällande).

2:o) Vid hvarje följande sammanräkning gäller valsedel såsom hel röst, där icke något af de namn å sedeln, hvilka afse själfva riksdagsmannavalet, erhållit rum i ordningen. Annan valsedel gäller såsom half röst, där ett af dessa namn erhållit rum i ordningen; såsom tredjedels röst, där två af dessa namn uppförts i ordningen; såsom fjärdedels röst, där tre af dessa namn uppförts i ordningen; och så vidare efter samma grund. För hvarje gång kommer det namn närmast i ordningen, som erhållit högsta rösttalet.

I fråga om partigrupp iakttages:

1:o) Upptaga — — — samma grunder. (Lika med nu gällande).

2:o) I den mån — — — tillämpning. (Lika med nu gällande).

Vid hvarje sammanräkning — — — och så vidare.

(Lika med nu gällande).

§ 9.

Där någon — — — tilldelats honom. (Lika med nu gällande).

Vid den nya sammanräkningen tages hänsyn blott till de valsedlar, hvilka upptaga den afgångnes namn för själfva riksdagsmannavalet. Hvarje valsedel gäller såsom hel röst, och röstvärdet skall tillgodoräknas alla förut ej valda, hvilkas namn förekomma å sedeln.

Den, som — — — ställe. (Lika med nu gällande).

Stockholm den 24 januari 1910.

Sixten von Friesen.

Nr 10.

Af herr **von Friesen**, med förslag till ändrad lydelse af §§
25 och 28 i förordningen om kommunalstyrelse i stad

Under hänvisning till den motivering, som i motion nr 9 blifvit anförd, får jag härmed värdsamt föreslå,

att Riksdagen för sin del ville besluta följande ändrade lydelse af §§ 25 och 28 i Kungl. förordningen om kommunalstyrelse i stad.

§ 25.

För rösternas sammanräknande — — — grupp (partigrupp).
(Lika med nu gällande).